ről szóló háromfelvonásos történelmi színmű, ezeknek a megállapításoknak legújabb igazolása. Az elbeszélő íróban, aki természete szerint leír, boncol és részletez, nem lehet meg a dráma tömörsége és robbanó ereje. Hatásköre kiterjedhet olyan bájos színpadi novellára, amilyen a *Sári bíró*, de nem terjedhet ki az igazi színpadi munkára és ha mégis ezzel kísérletezik, csak olyan szétesö, meddő alkotás lehet az eredmény, amilyen a *Fortunatus*-ban is előttünk áll.

Snéor Sálmán, a budai zsidó fiú, mint Fortunatus Imre, magyar zászlósúr és kincstartó, thesaurus regis jelenik meg a színpadon, aki lovon jár, kardot visel, örök tűzben ég a nőkért és maga is bálványa mindenféle nőnek, kereszténynek és zsidónak egyaránt. Minden hódolatot szívesen fogad és tüzes szavakkal honorál, egyszerre szeret hármat is és ez adja meg a darab kereteit. Fortunatus Imréből azonban három felvonás sok deklamációján át sem alakul ki valami megfogható egyéniségű férfi, akinek céljai vannak, aki küzd vagy elcsügged, győz vagy elbukik, egyszóval hős vagy áldozat, akire drámát lehet felépíteni. Csak zavaros fejű, bőbeszédű ember egykori kosztümben, aki asszonyaitól és a mágyától egyaránt kicsinyes alkudozásokkal szabadul. Nem Don Juan, nem hős, nem intrikus, csak ügyes félkézkalmár. A mellette álló alakok még nála is jelentéktelenebbek. Drághffyné megjelenik Fortunatus szobájában, egy titkos folyosó nyílásában, elmondja magáról, hogy gőgös, büszke, fennhéjázó asszony, azután egy párszor különböző belátásokra jut és megváltozik, de mindez olyan kevéssé igaz, csak szó, alakító erő és akció nélkül. Móricz a maga igazi területén sohasem szokta egy-egy alakjáról elmondani, hogy gőgös, büszke, erőszakos lélek, vagy hogy: odaadó, gyöngéd, önfeláldozó teremtés, mint ahogy jelentékeny írónál sehol sem fogjuk megtalálni ezt a külsőleges jellemzést, amely a színpadon még kevésbbé helyénvaló, mint az epikában. Ez az alapjában elhibázott beállítás az oka, hogy a drámai konfliktus jelentéktelenné válik, az olvasó szinte hitetlenül figyeli az alakokat és eszébe sem jut, hogy a sok beszédet, halálos fenyegetést komolyan vegye. A drámai konfliktus tetőpontján már mintha előre vetné árnyékát a megoldás, amelynek során Drághffy, a megcsalt férj, a kemény oláh parasztivadék egy jó stallumért kiadja kezéből becsületének elrablóját. Ez az akció igazán nem arra való, hogy az olvasó érdeklődését felcsigázza. Figyelemreméltót csak a korfestésben, egy-egy mellékalak rajzában, a dialógus szép mondataiban ad a színmű.

A Fortunatust megelőző öt egyfelfelvonásos színdarabban, amelyeket együttesen történelmi melódiáknak mond a szerző, zavartalanabbul élvezhetjük Móricz írói értékeit. Ezekben is sokszor érezni a drámaíró hiányát, az alakok, a képek sehol sem lesznek igazán plasztikusak, egy-egy szép szó, szín és leírás azonban ezekben sokkal többet jelent, mint a nagyobb arányú színpadi munkában. A legerőteljesebb talán *A szűzesség tüköre* című színpadi jelenet, amely tüzes ékesszólásával megkapóan állítja elénk Báthory Zsigmond udvarát és benne Mária Christiernát, az osztrák főhercegnőt, aki önfeláldozó szerelemmel szereti fékezhetetlen urát.

A színművek után következő novellákban az elbeszélő Móricz szól hozzánk, régi erejének teljében. Mintha nem is ugyanaz az ember lenne, aki a Fortunatust írta; két-három oldalon is tud alkotni, egy-egy frappáns képben egész korszakokat és csoportokat állít elénk. Az apró, történeti tárgyú írások olvasása zavartalan élvezetet szerez. *Thury Lajos.*

Keleti Arthur: Angyali üdvözlet. *(Amicus-kiadás).* Ez a könyv második, bővített kiadása a szerző 1916-ban megjelent hasonló című litániás könyvének. Kállítása, amelyért a szerző nem mindennapi harcokat vívott mindazokkal a tényezőkkel, amelyek a könyv előállításában résztvettek, gyönyörű. Papírja, betűi (csak a kacskaringósan metszett g és y nyugtalanítja a harmonikus oldalakat), szedésbeosztása, valamint fametszetes illusztrációi nemcsak a könyvipari művészetben való jártasságot árulják el, hanem olyan hozzáértő gondosságát is, akinek szíve-ügye volt ez a könyv. Ma, amikor a tömegtermelés agyonsilányítja a könyvnek nevezett nyomtatványok típusait, különösen jól esik e harmonikusan megoldott lapokat forgatni, amelyeken a fametszet maga is tipográfia, része a szedésnek mint forma és kompozíció egyaránt.

A könyvet díszítő fametszetek rajzai *Molnár* C. Páltól, a kitűnő fiatal mű-

vésztől valók. Különállóan is mesterien nagyértékű rajzok, amelyek imponáló egyszerűségükkel, áhítatos nemességükkel egyszerre magukra kényszerítenek minden figyelmet. Tiszta, leszűrődött művészettel, mély átgondoltsággal fogja egybe a konturokba foglalt felületeket és rajzaiból annyi finom báj sugározza a biblia legendáinak mélységes hangulatát, hogy szinte nehezünkre esik tőlük elszakadni és a szövegíró többször méltatott, infantilis érzékenységű lírája fölé hajolni. Ezek a sokszor részletekben elszivárgó sirámok néha valamely időbeli távolságot is megéreztetnek velünk, amelyet szerencsésen ellensúlyoz a rajzok tömör kompozíciója. *Keleti* Arthur ezúttal kivételesen nagyértékű illusztrátort kapott litániás énekeihez és *Molnár* C. Pál rajzai valósággal kivetülései annak az ihletteljes rajongásnak, amely a költő lelkében élt, amikor könyvét elgondolta.

A díszes és nagyértékű könyvről, amelyre költő és rajzoló egyképen büszke lehet, a legrészletesebb leírással sem lehetne kellő fogalmat adni. Szeretettel ajánljuk a szép könyvek barátainak figyelmébe. *m—i—gy.*

A magyar kultúra válságos évei 1918—1927. (Irta: *Olay Ferenc. Báró Perényi Zsigmond* előszavával. Kiadja a Magyar Nemzeti Szövetség. Bpest, 1927. 337 l.) A megszállott területek magyarságának művelődési életéről, az egyházak, közoktatás és színészet helyzetéről, emlékműveink és közgyűjteményeink sorsáról, általában a szellemi élet háború előtti és mai állapota közti különbségről igen eltérő és nehezen ellenőrizhető hirek voltak eddig forgalomban. De ha a források szerint más és más változattal szolgáltak is e hirek, abban megegyeztek, hogy mind elszomorító, lesujtó képet nyujtottak elszakított testvéreink kulturális küzdelmeiről.

A jóideig bizonytalan hitelűnek látszó adatok megrendítő igazolást nyernek a címben irt, sok utánjárással készült, kitünő könyvben, mely a legkülönbözőbb szempontok szerint vizsgálva a kérdést, okiratszerűleg bizonyítja azt a szörnyű méltatlanságot, mely — a trianoni «béke» címén — Csonka-Magyarország határain túl lakó véreinket érte. Nem a leigázottak elfogultnak tetsző, bár kétségtelenül jogosult panaszai, hanem külföldiek tárgyilagos megállapításai s eredeti fényképfelvételek, sőt a hatalmat gyakorló hatóságok iratai szemléltetik itt a véres valóságot, melynek borzalmai minden képzeletet felülmúlnak.

Az immár teljes bizonyosság erejével ható tények mindenkit meggyőzhetnek arról, hogy valóban itt az ideje a rettenetes helyzet orvoslásának. Erre azonban csak akkor lehet némi kilátás, ha az ú. n. «győztes» hatalmak közvéleménye is tudomást szerez a tarthatatlan állapotokról. Olay Ferenc alapos könyve rengeteg adatával és sokatmondó képanyagával igen hatásosan mozdíthatná elő ezt a célt. Széles körben való elterjedése már azért is kívánatos, hogy az így befolyó jövedelemből az idegen nyelvű fordítások minél előbb napvilágot láthassanak. A szép kiállítású, százhatvanöt képet is tartalmazó kötet ára tíz pengő s megrendelhető a Magyar Nemzeti Szövetség könyvkiadóosztályánál. Bpest, V. ker., Géza-utca 4. sz. *K. Gy.*

Schöpflin Aladár: Balatoni tragédia. (Regény. Franklin-Társulat.) Másfél esztendeje egy újságírónak arra a kérdésére, hogy minő irodalmi tervek foglalkoztatják, Schöpflin többek közt ezeket felelte: «Nagyobb munkám? Már van. Egy kész regény, körülbelül tíz ív terjedelmű, most legalább, amíg csak kéziratban van, nagyon szeretem, legjobb dolgaim egyikének tartom. Tragikus szerelmi történet, tisztán lélektani alapon: a társadalmi háttér csak épen annyi, amennyi elkerülhetetlen. Egy asszony lelki arcképe, aki elesik a saját szenvedélye elleni hasztalan küzdelemben».

Ez a kis regény most került az olvasók kezébe. Hősnője, kinek «lelki arcképét» kapjuk, Nyéky Elza, Bertalan Gyula ügyvéd felesége, szabályos polgársorsban élő, «csak háztartásbeli» asszony. Lélekre valamivel előkelőbb, idegek dolgában jóval érzékenyebb megszokott környezeténél, férje rendes társaságánál. Szinte egész lényét betölti ez az izgékony idegélet, mely végigkíséri «nagy szenvedély» után sóvárgó, önmaga előtt is tudattalan alapösztönének egész fejlődését — a megsemmisülésig. Ez elsodró ösztön ébredését a véletlen idézi elő: az asszony életébe benyomul a végzetes férfi, kiben minden nő a szerelmi felsőség megtestesülését gyanítja, azt sejti benne Elza is, holott valójában a férf imaga sem egyéb kielégíthetetlen vágyak áldozatánál. Elzánknak vajmi